

Domingo Piga: „Caragiale... scriitor chilian”

Pe regizorul chilian Domingo Piga am reușit să-l întâlnim în răgazul scurt dintre două vizite, prevăzute în programul oaspetelui sud-american. Am profitat de acest prilej spre a-i solicita câteva date în legătură cu viața teatrală din Chile și mai ales despre activitatea Teatrului Experimental al Universității din Chile, al cărui regizor și codirector este.

— *Din informațiile destul de generale pe care le deținem despre Teatrul Experimental, știm că ați montat acolo un spectacol Caragiale. Cînd și cu ce prilej?*

— *Stagiunea trecută, am prezentat comedia O scrisoare pierdută. Înscriserea lui Caragiale în repertoriul nostru nu era legată de un eveniment special, ci, a corespuns obiectivelor mari pe care le urmărește Teatrul Experimental al Universității din Chile, de la înființarea sa.*

— *Titulatura formației dv.: Teatrul Experimental al Universității din Chile corespunde unei situații de fapt?*

— *Teatrul Experimental a luat naștere în anul 1941, sub egida Universității din Chile, din inițiativa unui grup de profesori și studenți. Directorul teatrului era Pedro de Lavarra, profesor de limba spaniolă, un pasionat al teatrului.*

lui. Actorii și tehnicienii au fost recrutați tot din rîndurile profesorilor și studenților.

Lucrînd sub egida Universității, sîntem totuși un teatru autonom, cu o formă de organizare proprie. Teatrul este condus de un comitet executiv din care fac parte șefii diferitelor secții. Prin vot secret, consiliul alege din rîndurile sale pe directorul teatrului, regizorul principal și pe administrator. Tot consiliului executiv îi incumbă rezolvarea problemelor importante ale activității noastre și, în primul rînd, aceea a repertoriului.

— *Lucrați de mult în cadrul acestui teatru?*

— *De la înființarea sa. Eram student, de 19 ani, în anul II la drept și anul I la pedagogie, cînd am luat pentru prima oară legătură cu teatrul. Patima teatrului a incolțit repede în inima mea și din jurist și profesor de limba spaniolă, am devenit regizor de teatru.*

— *Vorbeați mai înainte de obiectivele mari ale teatrului. Vreți să le precizați?*

— *Formația noastră și-a propus să popularizeze autorii clasici, moderni, să stimuleze dramaturgia națională, să formeze o școală teatrală națională, și implicit, să educe cadre tinere actoriști și regizorale. Astfel, de la bun început, Teatrul*

Experimental și-a ales un drum mult deosebit de cel al altor teatre chilieni de azi ca și din trecut. Mișcarea noastră teatrală, ale cărei perioade de înflorire se situează spre sfârșitul secolului XIX și în preajma anului 1920, a cunoscut și cunoaște și astăzi sistemul impresarilor. În general, din rindurile actorilor, se aleg șefi de companii teatrale. Comanditate și dirijate de diverși impresari, aceste companii urmăresc un singur țel: cel comercial. Situația de azi este caracteristică și pentru trecut, sau viceversa. Spre deosebire de aceste formații, Teatrul Experimental s-a constituit pe sistemul asociației.

— *Trebuie să deducem din cele spuse de dv. că Teatrul Experimental nu este un teatru comercial?*

— N-a fost niciodată. Deși ne-am început activitatea ca o formație de amatori, astăzi sintem un teatru profesionist de stat, singurul, de altfel din Chile. Regizorii, actorii și tehnicienii sint salariații Universității și deci ai statului, în măsura în care Universitatea din Chile este de stat.

— *Și activitatea teatrului?*

— La început modestă, cu un singur spectacol duminică dimineața pe scenele teatrelor profesioniste, care ne ofereau adăpost, sau în săli de cinema. Primele spectacole au fost primite cu multă bunăvoință. Timp de șase ani am jucat în aceste condiții. Au fost ani de căutări, de studii. În acest răstimp, am efectuat călătoriile de studiu în Europa: am cunoscut tradițiile și curentele teatrale din Anglia, Franța, Italia. Abia în noiembrie 1954 am dobândit o sală proprie, situată în centrul orașului „Antonio Varas”. Avind o capacitate de 500 de locuri, sala, inițial destinată unui cinematograful, este prevăzută cu o scenă foarte mică: șapte metri lungime și șase metri adâncime; în schimb, are o înălțime de 30 metri. De atunci, luptind cu ingratitudinile scenei, prezentăm spectacole seară de seară ca orice teatru profesionist.

— *Din ce se compune repertoriul dv.?*

— În primul rind, din lucrările dramaturgiei clasice engleze, spaniole, franceze, italiene, ruse. În al doilea rind, încercăm să valorificăm dramaturgia chiliană din ultimele secole, din păcate, uitată de mulți. În al treilea rind, din lucrările dramaturgiei contemporane chilieni și străine. În felul acesta, îl jucăm pe Molière, Cehov și

Scenă din „O scrisoare pierdută”

Scenă din „O scrisoare pierdută“

Calderon dela Barca, Garcia Lorca, Pirandello, Giraudoux, Anouilh, Requenna, Buero-Vallejos (un scriitor spaniol modern). Considerăm însă că o mișcare teatrală nouă impune o dramaturgie nouă. În acest sens, eforturile noastre converg spre stimularea dramaturgiei autohtone. Pe această linie am înregistrat unele succese. Vă pot cita cîteva dintre dramaturgii formați de teatrul nostru: Maria Assuncion Requenna, Luco Cruciaya și Daniel Barros. Pe de altă parte, revista noastră de teatru „Teatro“ publică lunar cîte o piesă, contribuind în acest fel la dezvoltarea dramaturgiei noastre.

— *Înscrierea unei piese în repertoriu este legată de o aprobare din partea Universității?*

— În ultima instanță, desigur. Întimpinăm suficiente dificultăți din partea Consiliului Universității. Trebuie să ținem seamă de situația internă din Chile, pentru a înțelege pe ce coordonate se situează indeobște diferendele noastre.

— *Ce lucrări figurează în repertoriul stagiunii 1955/1956?*

— Întii, o precizare: stagiunea noastră teatrală nu se extinde pe doi ani, ci pe unul. Diferențele de latitudine geografică dintre Europa și America de sud determină și o altă împărțire a anului în anotimpuri: respectind tradițiile teatrale, stagiunea începe toamna, adică în aprilie, și sfîrșește vara, în decembrie. Stagiunea anului 1955 am deschis-o cu o piesă italiană, *Un caz interesant*, de Buzatti. Am montat apoi o piesă chiliană a lui Luco Cruciaya, *Văduva lui Apablaza*. Au urmat *Alcadele din Zalamea* a lui Calderon dela Barca, *Hedda Gabler* de Ibsen, jucată cu prilejul comemorării scriitorului norvegian. Vom încheia stagiunea cu *Pălăria de paie*, a lui Labiche.

— *În repertoriul dv. apar genuri foarte diferite. Cărui public vă adresați cu precădere?*

— Intelectualilor, salariaților, muncitorilor. În prima perioadă a activității noastre ne adresăm în special intelectualității. Astăzi, ca toate teatrele din Apus, iuptăm pentru ciștigarea spectatorilor. Aceasta prin repertoriu, stilul spectacolelor noastre și prin politica de prețuri. Spre deosebire de teatrele dv., cu prețuri unice pentru toate zilele săptămîinii, la noi, în zilele de lucru, cînd teatrul este frecventat

cu precădere de salariați, prețul unui loc este mai scăzut (250 pesos) decît duminica și zilele de sărbători (400 pesos), cînd majoritatea spectatorilor provin din rîndurile păturilor avute. Folosim pe scară largă și sistemul abonamentelor. În afara acestor spectacole plătite, oferim în fiecare joi spectacole gratuite soldaților, elevilor și studenților.

— *Spre ce școli regizorale se îndreaptă preferința dv.? Ne referim la cele create în Europa în ultimii 30 de ani.*

— Problema nu poate fi generalizată. În ultimă instanță, totul depinde de gustul și concepțiile unuia sau altuia dintre regizori. Unii înclină spre școala lui Copeau, alții spre școala engleză. Cei mai mulți îl preferă pe Stanislavski.

— *Vorbeați la un moment dat despre formarea unei școli teatrale naționale ca de un obiectiv important al Teatrului Experimental. Ce măsuri ați inițiat în această direcție?*

— În 1948, a luat ființă o școală de artă dramatică, afiliată Universității. Pentru moment, școala nu se integrează în sistemul învățămîntului superior, deși elevii trebuie să fie absolvenții unei școli medii, iar primirea lor se face pe bază de concurs. Școala are trei secții: regie, actorie și tehnică, aceasta din urmă pregătind pictori, scenografi, creatori de costume și machiori. Școlarizarea durează trei ani, după care elevii mai fac un an de practică, chiar în teatrul nostru. În afara obiectelor de strictă specialitate, elevii școlii studiază istoria artelor, istoria teatrului, tehnica literaturii dramatice. Primul an e comun pentru toate secțiile, elevii parcurgînd în special materiile teoretice. Totuși, elevii actori și regizori joacă chiar din primul an de școlarizare, sub îndrumarea profesorilor.

— *Absolvenții școlii sînt angajații Teatrului Experimental?*

— Nu-i o regulă generală. Cei mai mulți da. Unii însă sînt primiți de celelalte teatre.

— *În afara Teatrului Experimental, care sînt instituțiile teatrale importante din Chile?*

— În ordinea importanței trebuie să citez în primul rînd Teatrul Universității catolice din Santiago. Nu-i un teatru de stat, dar nici comercial nu este, fiind subvenționat de Universitate. Dintre teatrele comerciale, cel mai de seamă este al

Scenă din „O scrisoare pierdută“

Scriitorilor dramatici chileni. În rest, abundă companii teatrale comerciale, născute și destrămate prin voința diverșilor impresari. În ce privește celelalte orașe ale țării, acestea cunosc mai ales o dezvoltată mișcare teatrală de amatori.

— *Întreprindeți turnee prin țară și străinătate ?*

— Condițiile geografice ale țării noastre sint destul de neprielnice deplasărilor. Teatrul dispune totuși de o formație specială de turnee, care vizitează în mod organizat celelalte orașe. În străinătate n-am fost încă, dar vom organiza un mare turneu în America Latină.

— *Întrețineți legături cu celelalte teatre ale Americii Latine ?*

— Cu unele, foarte strinse. Teatrul Experimental este considerat ca un exponent al mișcării teatrale sud-americane. De aceea primim numeroase invitații din partea diverselor teatre, iar în școala noastră studiază și mulți străini.

— *Am vrea să revenim la o întrebare anterioară și să vă solicităm amănunte despre montarea spectacolului O scrisoare pierdută și reacția publicului.*

— Deși am avut unele temeri în ceea ce privește caracterul lui pronunțat național, publicul chilian l-a înțeles din plin pe Caragiale, gustindu-l ca pe un scriitor chilian. La fiecare din cele peste 50 de spectacole ale *Scrisorii pierdute* sala teatrului a fost plină. Rezolvarea scenică a spectacolului a fost legată, în primul rînd, de posibilitățile reduse ale scenei noastre. De aceea am montat spectacolul numai în două decoruri în loc de trei, inițial prevăzute de text : decorul actului I și III. Profitînd de înălțimea scenei, decorul actului III era suspendat și coborît la momentul oportun. În felul acesta, pauza dintre actul II și III era redusă la cinci minute. Finalul piesei, deși jucat în decorul actului I, a căpătat o rezolvare plastică nouă : deschizînd ușa fundalului spre grădina casei și luminînd puternic scena, am creat o legătură organică între exterior și interior. De altfel, unele din rezolvările scenice ne-au fost sugerate de monografia tipărită cu prilejul Centenarului Caragiale.

Interlocutorul nostru își cercetă îngrijorat ceasul : depășisem de mult timpul îngăduit. Scuzîndu-se, d-l Domingo Piga își ia rămas bun de la noi.

Conducîndu-l spre ușă, îi mai punem o ultimă întrebare :

— *Impresiile dv. despre teatrul nostru ?*

— Excelente. Am văzut o serie de spectacole deosebit de valoroase. Mi-a plăcut Marcel Anghelescu în *Matei Millo*, tot ansamblul la *Trei generații*. M-au impresionat *Apus de soare și Pădurea*. Am avut prilejul să asist la repetițiile cu *Horia și Volpone*, lucru la fel de instructiv pentru mine, ca și contactul nemijlocit cu oamenii de teatru din România.

Zimbînd adăugă :

— Am o singură observație de făcut : spectacolele sint mult prea lungi. Spectatorul chilian nu suportă un spectacol depășînd două ore. În unele cazuri, piesa propriu-zisă nu e atît de lungă, în schimb pauzele sint exagerate... Desigur, observația mea nu se referă decît la aspectul formal al spectacolului teatral, nicidecum la esența sa, care rămîne remarcabilă.

Ne-am despărțit în stradă, mulțumîndu-i pentru informațiile căpătate și pentru fotografiile înfățișînd aspecte din spectacolul O scrisoare pierdută pe scena îndepărtatului Teatru Experimental din Chile.

V. D.